

Pàgines familiars

Gemma Ruiz, periodista cultural de TV3, ha debutat com a novel·lista
ALBERT FORNS

ARGELAGUES
Gemma Ruiz
Editorial: Proa
Barcelona, 2016
Pàgines: 352
Preu: 18,50 euros

Mai no esbrinarem si és només una novel·la, un aplec d'històries familiars ben enllaçades o una mica de tot el que desprèn el primer llibre de Gemma Ruiz. No importa. *Argelagues* és una narració rica en històries diferents de la vida catalana del segle XX que enlluernen per la seva profunditat i cruesa i encara més per la riquesa oral amb què estan ornamentades. Un retaule gegantí de l'evolució humana i social del segle XX al nostre país, amb una acolorida precisió dels sentiments, il·lusions, emocions, alegries, decepcions, tristeses i frustracions que l'han impregnat. Un pessic important de l'encara minsa memòria històrica d'aquest temps, vist, revist i plasmat amb exquisida sensibilitat femenina.

A *Argelagues* hi ha tres personatges clau: la Remei, mirall de la besàvia de l'autora, ben acompanyada en el seu caminar per la vida per la Rosa i la Nina, que poden ser l'àvia i tieta-àvia de Gemma Ruiz, una escriptora que no té cap inconvenient a aclarir que les històries viscudes i explicades per les veus de les dones de la família li han permès bastir la novel·la.

El relat s'inicia en la infància de la Remei en una masia de Castellterçol. "La va criar una burreta... I ja no va tornar a beure llet mai més". I "des del primer dia va saber que

el món és partit per dos: rics i pobres. Amos i terregada. Bonafès i malànimes. Cabals i ximplers. Agraciats i esguerrats". Un escenari més feréstec que bucòlic, on viurà una infància plena de privacions, escarràs i brutalitat extrema amb crueltat sexual afegida. Encara nena, haurà de malviure de minyona i ser tractada com una esclava fins que un cop de sort la portarà a recuperar la dignitat. L'emigració de la família a Sabadell i l'entrada a la fàbrica suposarà fugir de la penúria extrema, però no de la dedicació total dia i nit a la feina. I quan semblava que les condicions milloraven explota la Guerra Civil que fa tornar tothom a la misèria i la brutalitat col·lectiva d'un segle abans. Tra-

gèdies repressores del conflicte i la postguerra, tan ben explicades per les àvies de l'autora com silenciades arreu del país. El boom del tèxtil a Sabadell, que generarà una tímida millora econòmica, produirà una il·lusió col·lectiva. Els electrodomèstics i els avenços per viatjar seran un punt inicial en l'alliberament femení que sempre han somiat les protagonistes.

Un estol de familiars i companys de viatge de la novel·la, homes i dones de l'entorn de les protagonistes, molt ben retratats, ajuden a bastir un relat que reflecteix l'esgotadora lluita diària per sobreviure a les masies. Allà les dones han de treballar en totes les feines de conreu i corts d'animals a més de fer bullir lolla diària sense gaires ingredients per posar-hi. I també hauran de doblar la seva tasca a la ciutat: un grapat d'hores diàries a la fàbrica a més de portar la casa. I obeir, sempre obeir religiosament als homes, siguin els pares, germans o marits.

La descripció completa de la vida quotidiana, en el món de la pagesia primer i en la ciutat industrial després, agafa volada pel llenguatge punyent, precís i incisiu. La riquesa de vocabulari i la frase curta està ben amanida per un reguitzell d'expressions i frases fetes de l'època que donen una entonació musical al relat. A voltes el llegeixes amb veu alta per assaborir plenament el llenguatge. El masculí, sovint violent i agressiu. El de les dones, assenyat i tendre.

Un llibre que ens porta a un temps passat on no es vivia millor però sí més plenament. I on es gaudia d'un parlar encisador amb un nom per a cada cosa i mil maneres diferents d'explicar els sentiments i les emocions internes. La riquesa oral dels alfabetes de l'època contrasta amb la pobresa lingüística de molts comunicadors i universitaris actuals.

Una comparança que encara exalta més el valor d'*Argelagues*. *

POESIA JORDI LLAVINA

En aquest primer llibre en català de Jordi Virallonga, hi reconeixem la mateixa veu dels seus llibres castellans i una intenció similar: la de la poesia del crit (no del cant). Aquí aprofundeix la lliçó d'aquest "aprendre i desaprendre ensens" que és l'amor de parella. El subjecte del poema tant pot ser un home com una dona. Això sí, tant l'un com l'altra resulten personatges desenganyats, derrotats, profundament escèptics ("entre tots dos no fem ni una ànima").

Cada poema és encapçalat per una citació d'un poeta o escriptor clàssic de la tradició pròpia. Contrasta el referent d'autoritat citat i el vers esqueixat de Virallonga, el color august d'uns versos antics i el d'un món -el descrit pel poeta barceloní- fet

El dolor no s'inventa

"de cireres que es podreixen en dos dies" o "de paraules que ja no diuen gaire". La poesia de Virallonga és un constant aprenentatge de la decepció i revela amb cruesa la fatal distància que hi ha entre els somnis i la realitat: "Et moriràs / pensant haver nascut per la grandesa". En la seva praxi lírica, Virallonga continua lligant molt curt la metàfora. Es tracta d'una poe-

sia referencial, incisiva i irònica. Amb imatges potents, d'aquelles que ens fan reflexionar sobre l'erosió de l'entorn moral. En aquesta minuciosa *pel·lícula* lírica, el que resulta menys precís és el record del que vam ser, la descripció de la nostra extingida naturalesa: "Recordo tot com era, / però no com érem nosaltres". No hi ha redempció ni esperança. De tant en tant, però, apunta l'orgull del qui fou jove (i alt, i pur, en el desig): "Ara que ja no tens cel ni zel, recordes / que no et plaïa quasi res, / però, eres, de les serps, la més enamorada". Pel que fa a l'escriptura, hauria calgut ser una mica més escrupolós en la correcció: "Devia d'anar a l'escola quan el van atropellar, / tindria deu anys i tu quaranta-cinc", llegim en dos versos consecutius. *